

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Sirviö, Tomi

Title: Kirja-arvostelu : Ilya Kaminsky (suom. Cristina Sandu): Me tanssimme Odessassa

Year: 2023

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittaja 2023

Rights: CC BY 4.0

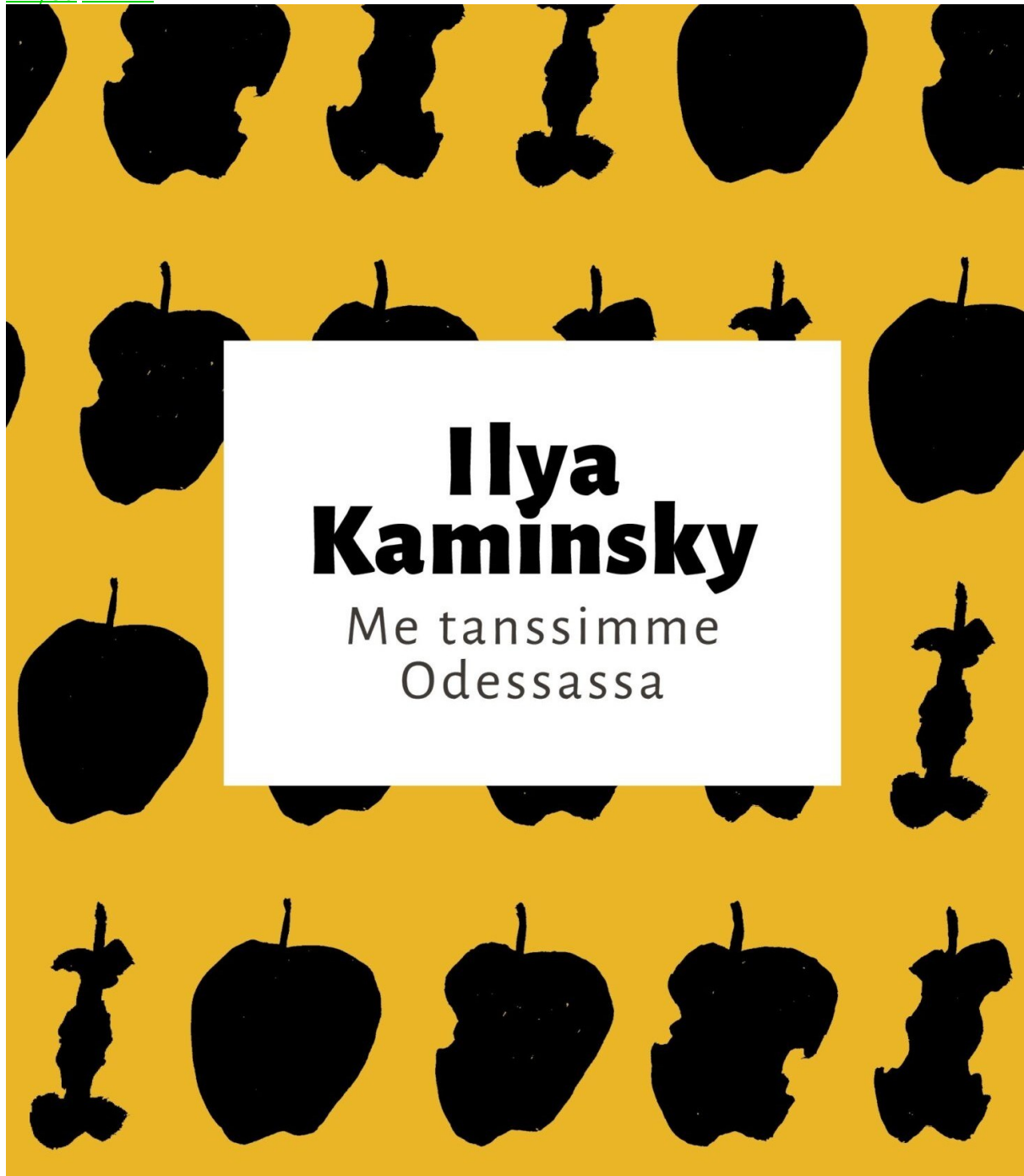
Rights url: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Please cite the original version:

Sirviö, T. (2023). Kirja-arvostelu : Ilya Kaminsky (suom. Cristina Sandu): Me tanssimme Odessassa. *Maailemankirjat : käännöskirjallisuuden verkkolehti*. <https://www.maailemankirjat.mape.net/ilya-kaminsky-me-tanssimme-odessassa/>

Ilya Kaminsky (suom. Cristina Sandu): Me tanssimme Odessassa

[AM/30 ADMIN](#)

TOMI SIRVIÖ

Ilya Kaminskyn (1977–) alunperin vuonna 2004 ilmestyneen runokokoelman *Me tanssimme Odessassa* aineksena ovat suvun kohtalot, mytologioiden tarinat ja kuuluisat kirjailijat, joiden kanssa runojen minä kaveeraa. Teoksen loppupuolella runominä muuttaa Yhdysvaltoihin, ja tapahtumalla on yhteys Kaminskyn henkilöhistoriaan.

Kokoelmassa on proosarunoja sekä säemuotoon jaettuja runoja, joista osa on parisäettä. Jotkin runot sisältävät sekä säkeitä että proosaa, joka muistuttaa ulkoasultaan näytelmän paratekstiä. Osastossa "Natalia" on säkeisiin jaettu monisivuinen runo, jonka alla jatkuu proosamuotoinen runo, joka tuntuu ainakin paikoin kommentoivan säerunoa.

Alkuteos on kirjoitettu englanniksi, jota Kaminsky ei ole vielä runojen kirjoittamisen aikana täysin osannut. Cristina Sandu kertoo Jälkisanassaan, että on suomentanut myös ne virheet, jotka Kaminsky on tehnyt. Ratkaisu on toimiva. Esimerkiksi runossa "Ylistys" on eräänlainen virhe, kun lause ei jatkukaan seuraavassa parisäkeessä kieliopillisesti oikein:

"Nainen pyytää yöllä tarinaa jossa on onnellinen loppu./ Minulla ei ole yhtäkään. Pakolainen // menen kotiin ja muutun aaveeksi/ koluan taloja joissa olen asunut." (s. 62.)

Viimeisen virkkeen verbit ovat väärässä persoonamuodossa. Runon fragmentaariseksi tulkittava rakenne kuitenkin antaa kömmähdyksen anteeksi. Tyhjässä tilassa, parisäkeiden välissä, kun voi olla jotakin sellaista tekstiä, kuin poistettua, joka tekisi lauseesta ehjän.

Runojen puhuja on menettänyt kuulonsa nelivuotiaana. Aistien sekoittuminen eli synestesia on kokoelman keskeinen kielikuva. Puhuja näkee äänet kuulemisen sijaan. Kun runon minä juttelee Joseph Brodskyn kanssa, hän ei kuule kuuluisan runoilijan puhetta, vaan lukee tämän elämäntarinan jääpuikkoina ilmasta.

Synestesia on kokoelmassa menneisyyden näkyjen mahdollistaja. Yksikätinen mieskin sanoo linja-autossa runon minälle, että tämä on yhteydessä historiaan.

Tanssi on kokoelmassa toistuva motiivi. Se että teoksen henkilöt tanssivat, tekee heistä aavemaisia, koska he tanssivat runon puhujalle luoksepääsemätöntä edustavan elementin eli musiikin tahdissa. Maestro pelastaa lapset tuhoutuvasta koulusta ja rauhoittelee heitä puhumalla Brahmsista ja Chopinista. Säveltäjät merkitsevät hiljaisuutta, ja siksi puhe heistä rauhoittaa, vaikka ympärillä olisi pommien ja räjähdysten kaaos. Itse maestro, joka on soittaja tai kapellimestari, menettää tapaturmassa molemmat kätensä, mikä myös liittyy sanattomasti kuuroutumisen teemaan.

Suurin osa runoista tapahtuu Odessassa, joka on saanut nimensä Odysseuksen mukaan – siksi myytit asuvat siellä. Odessa on lintujen kaupunki: varikset kansoittavat toria, kyyhkyt keskustaa. Odessan asukkaiden sanat ovat palavia sulkia, jotka "kohoavat

jokaisen uudelleen kertomisen myötä” (s.12.). Ehkä jokainen kertominen uudistaa heidän tarinoitaan, saa sulkakeot järjestäytymään aina eri tavalla. Tapahtuu muodonmuutoksia. Tai ehkä runojen puhuja kuin yrittää nostaa sukulaisensa taivaaseen kertomalla heistä anekdootteja, joista osa on humoristisia, osa väkivaltaisia sorron kuvia.

Sukulaisten ja muiden teoksen henkilöiden tarinat kytkeytyvät monesti toriin, josta he ostavat hedelmiä tai kasviksia. Isoisä juoksee tomaatteja takkinsa alla ja hänet ammutaan, Rose-tädillä on sipulin tuoksua suussaan. Runoilija Osip Mandelštam, jota kutsutaan antiikin Rooman kollegansa mukaan Ovidiukseksi, tunnustelee jokaista hedelmää ja ostaa sitten persikan tai päärynän. Hän varastaa öisin puistosta ruusuja ja myy ne päivisin rautatieasemalla.

Kokoelmassa on joitakin kliseisiä ilmaisuja, jotka kuitenkin esitetään uudistavin tulkinnoin. Esimerkiksi kulunut personifikaatio uinuvasta kaupungista kielletään: ”kaupunki nukkuu/ ei sellaista kaupunkia olekaan”.

Runossa ”Marina Tsvetajeva” varoitetaan syömästä omenansiemeniä, jotta oksat eivät kasvaisi vatsan läpi. Se on koululaisviitsimäisen vakiintunut idea, mutta en ole aiemmin tavannut sitä juuri noin esitettynä. Olen ennen luullut, että hedelmäpuu kasvaa viattomasti suusta, vahingoittamatta.

Välillä säkeenylitys onnistuu tekemään dramaattisen käännöksen:

”Lokakuu: rypäleet riippuvat kuin kesken rukouksen/ kaasutetun tytön nyrkit.”

Runon minä näkee luonnossa muistoja historiasta ja lukija joutuu miettimään, missä kohti vertauskuva muuttuu personifikaatioksi eli missä kohtaa luonto muuttuu inhimilliseksi... joka onkin kuollut. Välillä dramaattisuus liittyy päinvastoin myös siihen, että yhteen säkeeseen on mahdutettu paljon:

”He leikkaavat hänen kätensä irti, hoitajat sanovat hänen pärjäävän ’ihan hyvin’” (s. 14).

Säkeessä on toki ironiaa, mutta siinä myös jää kutkuttavasti auki se, selviytyykö maestro operaation ajan vai loppuelämänsä.

Sekä juutalainen että kreikkalainen mytologia ovat runoissa esillä. Välillä myyttejä kirjoitetaan eksplisiittisesti toisin:

”Nykyajan Orfeus: hänet lähetettiin helvettiin eikä hän koskaan palannut, kun taas hänen leskensä kolusi kuudenneksen maan pinta-alasta pidellen lujasti paistinpannaa jonka sisällä olivat hänen miehensä rullalle käärityt laulut, öisin hän opetteli niitä ulkoa jos vaikka etsintälupaa kantavat Raivottaret löytäisivät ne” (s. 23).

Orfeuksen tarina saa päivityksen, kun se sekoitetaan poliittisista vainoista kärsineen Osipin vaiheisiin. Joskus mytologia on läsnä pelkkänä lukijan löydettävissä olevana viittauksena, esimerkiksi savesta tehtyyn juutalaisen kansanperinteen golemiin, Frankensteinin hirviön, robottien ja muiden keinoihmisten esi-isään:

”Karkaan ja jään kiinni, karkaan taas/ ja jään kiinni, karkaan/ ja jään kiinni: /tämän laulun/ laulaja on saviolento” (s.24).

Runo ”Isaak Babel” kertoo ensimmäisissä säkeissään mytologian kuolemasta:

”Mytologiaa ei ole: Odysseus hirttäytyi. Homeros joi itsensä / kuoliaaksi ja haisi mudalle” (s.55).

Kun Isaak Babel, joka oli venäläinen näytelmäkirjailija, palaa kotiin humalassa, hän tarvitsee peilin jotta tietäisi, kuka tuli kotiin. Hänessä siis kaikki mytologian henkilöt elävät.

Runossa ”Amerikkalainen turisti” esitetään uudelleentulkinta Mooseksen kymmenestä käskystä: Mooses rikkoo lakitaulut. Ihmiset keräävät sirpaleet. Rikkaille jää rikoksia kuten aviorikos, murha, varkaus. Köyhille jää vain kieltosanoja: ”ei, ei, ei” (s.17).

Runossa ”Ylistys” on kuin esoteerista tietoa vainajista. He tulevat elävien uniin kuolleina objekteina, tavallisina esineinä, kuten oksina, teekuppeina ja ovenkahvoina – tähän kokoelmassa onkin jo viitattu rukoilevilla rypäleillä. Sukulaiset ja kuolleet kirjailijat eivät tanssi enää henkilöinä runon puhujan seuraan, sillä hän on tullut kauaksi kotoa, Amerikkaan, mutta hän toivoo että voisi kantaa esineiden muodostamaa selkeyttä sisällään

1900-luvun suurten runoilijoiden esiintyminen teoksen sivuilla vaikuttaa välillä ontolta. Kuin Kaminsky yrittäisi pakkomielleisesti kirjoittaa maailmankirjallisuutta. Muutoinkin runoja vaivaa hieman vanhanaikainen mahtipontisuus. Tehokkaimmat kuvat kuitenkin pelastavat kokoelman, jonka urbaani maailma on elävä, käsinkosketeltava, kerroksellinen. Sen katujen labyrintteihin on antoisaa eksyä.

Ilya Kaminsky: *Me tanssimme Odessassa* (Dancing in Odessa). Suom. Cristina Sandu. Kustannusliike Parkko 2023, 73 s.

Tomi Sirviö on runoilija ja kirjoittamisen väitöstutkija Jyväskylän yliopistosta